

O dijaloškom čitanju djeci vrtićke i predškolske dobi

Nujić, Daria

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:459617>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

ZAVRŠNI RAD

**O DIJALOŠKOM ČITANJU DJECI VRTIČKE I
PREDŠKOLSKE DOBI**

Daria Nujić

Mentorica rada:

izv. prof. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Petrinja, rujan 2022.

Zahvala

Zahvaljujem ponajprije mentorici i profesorici Katarini Aladrović Slovaček na uloženom trudu i vremenu te na pomoći u izradi završnog rada i obradi rezultata istraživanja.

Također zahvaljujem Dječjem vrtiću „Koko“ u Zagrebu. Hvala na pruženoj pomoći i savjetima za vrijeme provođenja istraživanja.

Sažetak

Djetetov govorni razvoj započinje još u najranijoj dobi njegova života. Kako bi se jezik razvijao u cijelosti, potrebno je poticati razvoj svih jezičnih djelatnosti. Jedna od važnih aktivnosti kroz koju razvijamo djetetov sluh, govor, predčitalačke i predpisalačke sposobnosti je dijaloško čitanje. Dijaloško čitanje je oblik čitanja djetetu u kojem kroz dijalog i komunikaciju budimo njegov cjelokupni razvoj, a posebice razvoj jezika. Cilj ovog rada je bio uvidjeti na koji način aktivnost dijaloškog čitanja utječe na bogaćenje dječjeg rječnika i usvajanje novih riječi kod djece vrtićke i predškolske dobi. Istraživanje je provedeno u tri dobne skupini u Dječjem vrtiću „Koko“. Rezultati istraživanja pokazali su kako je aktivnost dijaloškog čitanja vrlo poticajna i važna. Nakon provedbe istraživanja skoro su sva djeca usvojila nove riječi iz priča koje smo dijaloški čitali. Jedna od hipoteza u istraživanju se odnosila na uspješnost u usvajanju novih riječi s obzirom na dob i spol djece. Rezultati istraživanja su pokazali kako djevojčice i dječaci jednako uspješno usvajaju nove riječi dok su mlađa i starija djeca također podjednako uspješna.

Ključne riječi: govorni razvoj, jezik, dijaloško čitanje, vrtićke i predškolske dobi

Abstract

A child's speech development begins at the earliest age of his life. In order for the language to develop in its entirety, it is necessary to encourage the development of all linguistic activities. One of the important activities through which we develop the child's hearing, speech, pre-reading and pre-writing abilities is dialogic reading. Dialogic reading is a form of reading to a child in which, through dialogue and communication, we encourage his overall development, especially language development. The goal of this work was to see how the activity of dialogic reading influences the enrichment of children's vocabulary and the acquisition of new words by children of kindergarten and preschool age. The research was conducted in three age groups from the "Koko" kindergarten. The results of the research showed that the activity of dialogic reading is a very stimulating and important activity. After conducting the research, almost all children adopted new words from the stories that we read theologically. One of the hypotheses in the research was related to the success in acquiring new words with regard to the age and gender of the children. Namely, the results of the research showed that girls and boys are equally successful in acquiring new words, while younger and older children are also equally successful.

Key words: speech development, language, dialogic reading, kindergarten and preschool age

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Jezične djelatnosti	3
2.1 Slušanje.....	4
2.2 Govorenje.....	6
2.3 Čitanje i pisanje	8
2.4 Pisanje.....	8
2.5 Čitanje.....	10
2.6 Dijaloško čitanje	11
2.7 Dijaloško čitanje priče	13
3. Razvoj rječnika djece vrtićke i predškolske dobi	15
3.1. Unutarnji čimbenici proširenja rječnika	15
3.2. Vanjski čimbenici proširenja rječnika	16
4. Istraživanje	19
4.1. Opis uzorka.....	19
4.2. Ciljevi i hipoteze.....	19
4.3. Instrument istraživanja.....	20
4.4. Rezultati.....	23
4.5. Zaključak i smjernice.....	30
4.6. Literatura.....	31

1. Uvod

Čitanje djeci vjerojatno je najvažnija aktivnost koja promiče djetetov govorni razvoj. Za vrijeme čitanja, dok su usredotočena na priču i uživaju u toplini odnosa s osobom koja čita, djeca mogu čuti nove i nepoznate riječi. (Stokes Szanton, 2000: 75)

Autorica Stokes Szanton (2000) ističe kako je čitanje djeci najvažnija aktivnost u razvoju govornog jezika. Bitno je istaknuti kako je čitanje djeci aktivnosti koja potiče cjelokupni razvoj djeteta. Čitanjem razvijamo kreativnost, spoznaju, inteligenciju, potičemo dječju maštu, budimo ljubav i otkrivamo ljepotu čitanja. Stoga bi čitanja u odgojno-obrazovnim ustanovama trebala biti svakodnevna aktivnost.

Dijete se prvi put susreće s knjigom u obiteljskom okruženju te tu vodeću ulogu imaju roditelji. Nakon roditelja važnu ulogu imaju odgojitelji u dječjem vrtiću. Od najranije dobi, odnosno od jaslica treba upoznavati djecu s knjigama i radosti koju one donose. Najmlađoj djeci treba ponuditi slikovnice koje će zaokupiti njihovu pažnju i svojim šarenim ilustracijama zainteresirati djecu. Kao najpoticajni oblik čitanja treba istaknuti dijaloško čitanje. Autorica Čudina Obradović (1996) dijaloško čitanje slikovnice opisuje kao aktivnost u kojoj dijete i odrasla osoba zajedno čitaju slikovnicu i odrasla osoba svojim ponašanjem, vedrinom i komentarima priprema dijete na čitanje kao na veselu međusobnu komunikaciju o nečem novom i nepoznatom. Kada djetetu damo važnu ulogu u nekoj aktivnosti, ono će biti zainteresiranije jer aktivno sudjeluje te neće biti samo pasivni slušač kao u klasičnom čitanju djeci. Stoga je dijaloško čitanje vrlo važna aktivnost koja se provodi s djecom predškolske i vrtićke dobi. Iako znamo važnost čitanja djeci, ponekad je ova aktivnost izostavljena i zanemarena. Vođena tom mišlju, odlučila sam odabrati temu vezanu uz najpoticajni oblik čitanja te istražiti koliku dobrobit ona donosi djeci i njihovog cjelokupnom razvoju.

U prvom dijelu rada nalazi se teorijski dio koji objašnjava jezične djelatnosti, posebice čitanja. Potom je opisan razvoj dječjeg rječnika i čimbenici koji utječu na njegov razvoj. U empirijskom dijelu rada opisano je istraživanje koje se provelo u tri dobne skupine. Glavna aktivnost istraživanja je bila dijaloško čitanje priča. Glavni cilj istraživanja je bio ispitati utjecaj dijaloškog čitanja na usvajanje novih riječi i bogaćenje dječjeg rječnika. Drugi cilj istraživanja je bio ispitati utječu li dob i spol na sposobnost usvajanja novih riječi. Ideja istraživanja je potvrdila glavni cilj. Dijaloško čitanje uvelike utječe na usvajanje novih riječi i

bogaćenje rječnika djece. Također se pokazalo kako su sva djeca bez obzira na dob i spol bila jednako uspješna. Dobiveni rezultati pokazuju kako je dijaloško čitanje poticajno i važno za svu djecu.

2. Jezične djelatnosti

„Jezik je jedinstvena ljudska pojava, apstraktan sustav znakova koji ponajprije služi za sporazumijevanje, iako ima i brojne druge uloge: upoznavanje svijeta, razvoj cjelokupne djetetove ličnosti, sredstvo društvenog djelovanja, umjetničkog te pedagoškog djelovanja za iskazivanje misli, osjećaja, stajališta itd.“ (Aladrović Slovaček, 2019: 36). Da bi se jezik razvijao potrebno je ovladati jezičnim djelatnostima. U jezične djelatnosti ubrajamo: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. Autorica Aladrović Slovaček (2019) je jezične djelatnosti podijelila u djelatnosti primanja (slušanje i čitanje) i djelatnosti proizvodnje (govorenje i pisanje). Autorica Pavličević-Franić (2005) navodi kako treba imati na umu da se niti jedna jezična djelatnost ne razvija i ne provodi pojedinačno ili izolirano. Da bi se čovjek služio jezikom, kao vrstom komunikacije, najprije mora čuti, govoriti, razumjeti i onda iz tih djelatnosti razviti ostale koje su složenije (čitanje i pisanje). „Neke su jezične sposobnosti urođene, npr. slušanje i govorenje, dakako uz pretpostavku da ne postoji oštećenje slušnih i govornih organa te da nema poteškoća u mentalnom razvoju. Druge jezične djelatnosti, kao npr. čitanje i pisanje, valja poticati i uvježbavati kako bi se razvile.“ (Pavličević Franić, 2005: 91)

Iako su sposobnosti govorenja i slušanja urođene, i dalje je potrebno uvježbavati i razvijati te djelatnosti. Govoriti može svatko, ali biti dobar govornik može samo onaj tko je tu vještinu uvježbavajući usavršio. Isto tako je i sa slušanjem, slušamo svijet oko sebe, ali koliko toga ustvari čujemo i doživimo. Stoga treba dati podjednaku važnost svim jezičnim djelatnostima jer su sve podjednako važne i bitne u usvajanju jezika kao sredstva komunikacije i življenja u suvremenom dobu.

2.1 Slušanje

Prva jezična djelatnost koja se razvija je slušanje. Slušanje je vrsta receptivne čovjekove sposobnosti (sposobnost primanja) koja omogućuje usvajanje fonetsko-fonološkog sustava nekog jezika. (Pavličević- Franić, 2005: 92)

Slušanje je prva, primarna i temeljna jezična djelatnost. Istraživanje je pokazalo kako se djetetov sluh razvija još u majčinoj utrobi u drugom tromjesečju života (Aladrović Slovaček, 2019). Nakon rođenja, dijete osluškuje svoju okolinu iako ju još ne razumije, ono stvara temelje za daljnji razvoj jezične djelatnosti slušanja. Auditivna recepcija je kao sposobnost urođena i razvija se spontano, dok je za slušanje kao jezičnu djelatnost potreban uredan razvoj govornog sluha (Pavličević- Franić, 2005).

Govorni sluh je sposobnost koja čovjeku omogućuje primanje i registriranje govornih poruka i njihovo istodobno prenošenje u unutarnju, kognitivnu ili emocionalnu razinu (razumijevanje, pamćenje, doživljavanje). (Pavličević- Franić, 2005: 92)

Autor Pavličević-Franić (2005) je govorni sluh podijelio u tri vrste sluha:

Govorni sluh se sastoji od fizičkog sluha, fonemskog sluha i melodijskog sluha. Autorica Pavličević-Franić (2005) fizički sluh opisuje kao sposobnost s kojom se rađamo i koja se spontano razvija ukoliko ne postoje neka oštećenja organa zaduženih za slušanje, živčanog sustava i centra u mozgu zaduženog za registraciju i obradu primljenih auditivnih podražaja. Nadalje, u govorni sluh ubrajamo fonemski sluh. Fonemski sluh je sposobnost pojedinca da razlikuje i proizvodi određene glasove nekog jezika. Fonemski sluh se razvija spontano, ali postoje razlike i individualne sposobnosti svake osobe. Nadalje, razvija se melodijski sluh. Melodijski sluh je sposobnost pojedinca da usvoji i razlikuje melodiju odnosno ritam nekog jezika. Autorica Pavličević-Franić (2005), melodiju i ritam jednim imenom naziva intonacijom. Kada su zadovoljena sva tri elementa govornog sluha tada se razvija i slušanje kao oblik jezične djelatnosti. Kada je dijete svladalo govorni sluh te kada

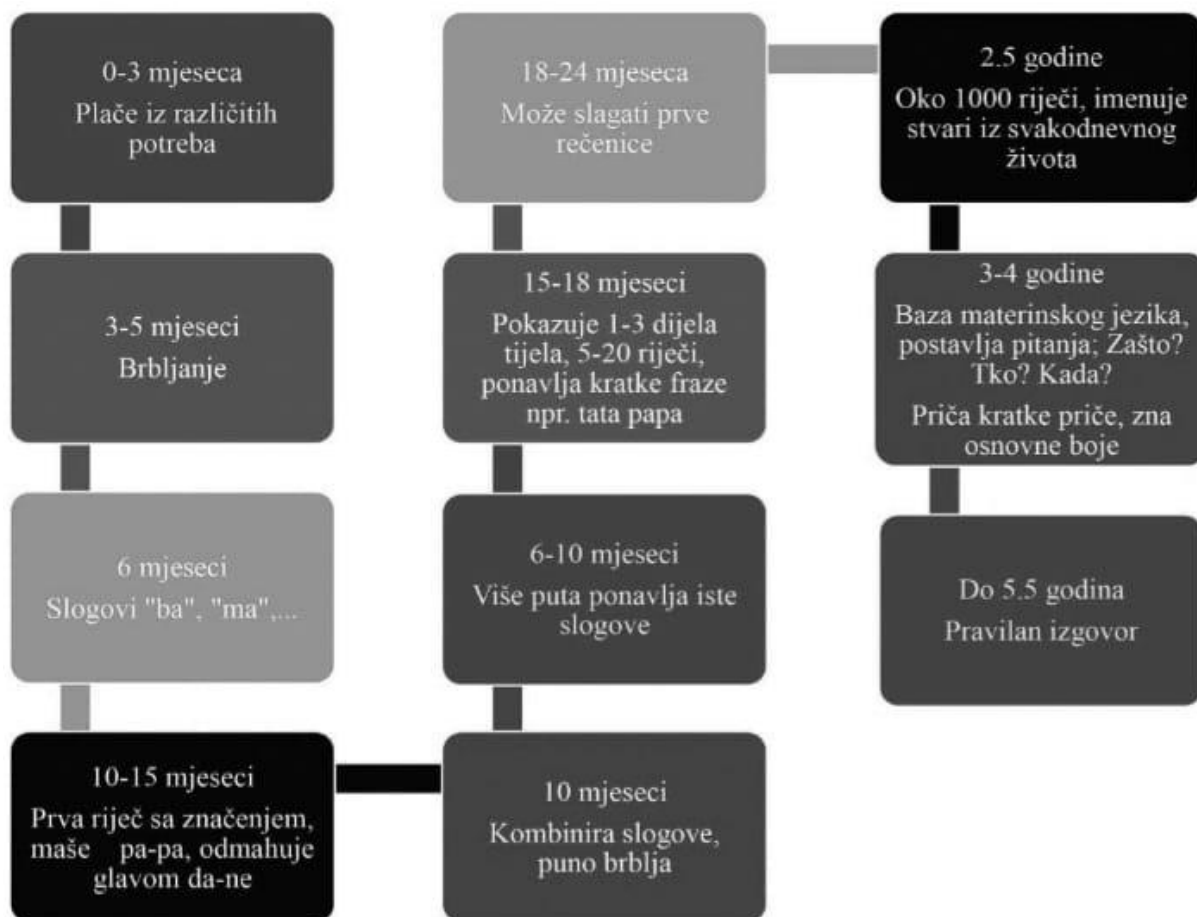
razumije poruku koju mu okolina šalje, potrebno je razvijati aktivno slušanje. Danas su djeca od najranije dobi okružena medijima te enormnim brojem informacija te se kroz veliku količinu informacija gubi sposobnost aktivnog slušanja i tada postanu samo pasivni slušači koji malo toga percipiraju slušanjem. Stoga treba usmjeriti pažnju na aktivno slušanje te poticati djecu da stvarno čuju ono što slušaju. Autor Brajša (2000.) navodi kako je čovjek bez komunikacije i razgovora s drugima ne može postojati. Također navodi kako je za razgovor ponajprije potrebno čuti, odnosno slušati jer ako ne čujemo dijalog (razgovor) postaje monolog. Uspješan razgovor pretpostavlja međusobno slušanje, obostrano razmišljanje i naizmjenično govorenje (Brajša, 200:17). Stoga je potrebno od najranije dobi usmjeriti veliku pažnju na to da naučimo djecu kako čuti i kako slušati jer će jedino tako moći u potpunosti razumjeti i primiti informacije iz okoline.

2.2 Govorenje

Da bi dijete razvilo govor ponajprije mora čuti, odnosno slušati. Govorno se izražavanje u ranoj fazi jezičnog usvajanja nastavlja na prvotnu sposobnost slušanja (Pavličević-Franić, 2005: 94). Govor je bio i ostao osnovni način komunikacije među ljudima. Preduvjeti za njegov razvoj su: dobro zdravlje, uredno razvijeni govorni organi, uredan sluh, uredan intelektualni razvoj te stimulativno okruženje (Mesec, 2010: 8).

Razvoj govora kao jezične djelatnosti se pojavljuje nakon razvoja slušanja i za vrijeme, odnosno ove dvije djelatnosti se u jednom trenutku razvijaju međuovisno i sustavno. Gotovo je nemoguće spriječiti djetetovo učenje govora. Koji će jezik naučiti i kako će mu taj jezik koristiti kao sredstvo za razmišljanje i komunikaciju ovisi o djetetovim najranijim godinama (Stokes Szanton, 2000: 71).

Autorica Pavličević-Franić (2005) navodi kako se govor kao zvučna realizacija usvaja u najranijoj dobi djeteta, dok se govorenje kao jezična djelatnost i sredstvo komunikacije usvaja, razvija i usavršava kroz duži period. Prema autorici Mesec (2010) najintenzivniji razvoj djetetovog govora se odvija u njegove prve tri godine života. Stoga u razvoju govora važnu ulogu ima okolina i način na koji osobe koje okružuju dijete koriste govoreni jezik. Prvi oblik djetetove komunikacije s okolinom je plač. Plačem dijete govori svojoj okolini kako se osjeća i što im želi reći. Nakon toga dijete započinje vokalnu igru i improvizaciju sa svojim glasom. Raznim krikovima i glasanjem uspostavlja kontrolu nad svojim glasanjem. Djeca postupno izgovaraju glasove, potom slogove i zatim prve riječi. Prva djetetova riječ sa značenjem se javlja oko prve godine djetetovog života. Iako je govorni razvoj individualan, ipak postoje predvidive etape koje se pojavljuju kod većine djece. Autorica Posokhova je opisala dječji razvoj govora od rođenja djeteta pa sve do ulaska u njegovu 6. godinu, kada se razvija pravilan izgovor. (Prilog 1.)

Prilog 1. Prikaz razvoja govora prema autorici Posokhova (2008)

Iako se govor razvija urođeno i spontano, potrebno je dijete okružiti poticajnom okolinom i stvoriti okruženje u kojem će dijete što kvalitetnije usvojiti govor. Govor je urođena sposobnost, ali bez utjecaja okoline on se ne bi razvio, stoga razvoj govora uvelike ovisi o okruženju u kojem se razvija. Autorica Stokes Szantost (2000) je navela neke strategije koje potiču djetetov govorni razvoj. Potrebno je prilagoditi svoj govor djetetu i govoriti sporo i jasno kako bi dijete imalo vremena obraditi riječi koje čuje. Nadalje, autorica ističe kako bi se komunikacija odnosno razgovor trebao odvijati naizmjenice, čak dok dijete još nije progovorilo. Potrebno je saslušati djetetovo gugutanje i nakon toga mu dati do znanja da ga se čuje i odgovoriti mu. Nakon što dijete usvoji prvu riječ i započne bogatiti svoj rječnik potrebno ga je podupirati u tome: širenjem dječjeg izraza, imenovanjem predmeta, pitanjima otvorenog tipa i čitanjem od najranije dobi. Jedna od važnih aktivnosti koje potiču razvoj govora je dijaloško čitanje djeci od najranije dobi.

2.3 Čitanje i pisanje

Najveća revolucija u povijesti ljudstva bješe izum pisma, kojim je čovjek riješio problem kako da svoj govor prikaže vidljivim znacima (Horvat, 1939: 67). Čovjekova potreba za zapisivanjem i prenošenjem informacija putem pisanog oblika razvila se još u davna vremena. Iako čitanje i pisanje nisu urođene vještine koje se spontano razvijaju, čovjek je uvidio koliku moć ima pisani oblik naših misli i spoznaja. Samim time zaključujemo da su mnogi naraštaji prije nas savladali i usavršili ove dvije djelatnosti koje nama danas izgledaju poput vještine koju svladamo kao da nam je urođena. U današnjem suvremenom svijetu čitanje i pisanje su gotovo neizbježne vještine koje su potrebne da bi čovjek bio dio zajednice (Pavličević-Franić, 2005). Razvoj čitanja i pisanja ne započinje u školi, ono započinje mnogo ranije kada dijete počinje usvajati predčitalačke i predpisalačke vještine koje su temelj za razvoj jezičnih djelatnosti čitanja i pisanja. Razvoj ovih dviju predvještina se odvija istodobno. (Pavličević-Franić, 2005)

2.4 Pisanje

Jezik se, osim govorom, može ostvariti i pisanjem odnosno uporabom pisanih znakova (slova ili grafema) (Pavličević-Franić, 2005:98). „U tradicionalnoj definiciji pisanja to je vještina pretvaranja glasova zamišljene riječi u odgovarajuća slova i spajanje slova u napisane riječi. Danas se smatra da osim te vještine (grafomotoričke), pisanje obuhvaća i stvaranje poruke tj. sastavljanje teksta.“ (Čudina-Obradović, 2002: 46).

Od predškolskog djeteta ne trebamo očekivati da do polaska u školu nauči pisati. Pisanje je složena i kompleksna misaona aktivnost koju djeca usvajaju u školskoj dobi. No u predškolskoj dobi je važno razviti predpisalačke sposobnosti koje su temelj i polazište za razvoj vještine pisanja. Razvoj predčitalačkih i predpisalačkih vještina je međuovisan i povezan. Dijete kroz čitanje slikovnice, razne jezične igre, promatranje tiska koji ga okružuje, usvaja obje vještine. Za predpisalačke vještine je bitna aktivnost glasovne raščlambe, koja je karakteristična za predškolsku dob. Dijete počinje shvaćati da se riječ sastoji od slogova, a slogovi od slova pa riječ „trava“, raščlanjuje na slogove „tra/va“. Kroz taj proces počinje usvajati glasovnu percepciju slova, dok nakon toga slijedi usvajanje abecednog načela. Autorica Čudina-Obradović (2000) je abecedno načelo opisala kao pridruživanje izgovorenog glasa istom, odnosno pripadajućem znaku, odnosno slovu. Tada dijete počinje povezivati

glasove s pripadajućim slovima. Jedna od prvih i najčešćih aktivnosti pisanja kojom se djeca zaokupe u predškolskoj fazi je pisanje vlastitog imena te je to početak pisanja kao jezične djelatnosti.

Pisanje je misaona i kognitivna vještina koja zahtjeva i grafomotoričku aktivnost. Stoga se prije početka pisanja razvija djetetova motorika. Ponajprije se razvija gruba motorika pa nakon toga fina motorika, koja prethodi djetetovoj sposobnosti da drži olovku i savlada motorički dio pisanja. Kroz razne aktivnosti kao što su uvježbavanje pincetnog hvata, crtanje, šaranje i šivanje djeca razvijaju finu motoriku. Ove aktivnosti se provode u predškolskoj dobi.

2.5 Čitanje

Čitanje je složena vještina, bazirana na jezičnim sposobnostima i uključuje aktivaciju mnogih znanja i sposobnosti (Andrešić i sur., 2010: 64). Primarni cilj čitanja kao djelatnosti je dešifriranje poruke, ali krajnji cilj je mnogo više od toga. Čitanje nam pruža uvid i doživljaj u ljepotu poezije i drugih književno-umjetničkih djela, koja ne samo da prenose poruku nego obogaćuju naše emocionalno i duhovno stanje. Upravo iz tih razloga čitanje kao djelatnost treba poticati od najranije dobi djeteta. Autorica Pavličević-Franić (2005) navodi kako je čitanje nezaobilazni odgojno-obrazovni proces. Navodi kako je čitanje sredstvo koji dolazimo do novih informacija i kako je to temeljna aktivnost kroz koju dijete kroz svoje obrazovanje gradi i obogaćuje svoje znanje i spoznaje. Upravo iz tog razloga je potrebno djecu od najranije dobi motivirati za tu aktivnost i okružiti knjigama i slikovnicama. Razvoj čitanja kao jezične djelatnosti se ne pojavljuje spontano kao govor. Čitanje je djelatnost koja se „uči“, odnosno koju je potrebno poticati i „podučavati“. Ponajprije se razvijaju predčitalačke vještine. Predčitalačke vještine preduvjet su, nužno znanje i vještine, koje djetetu omogućuju lako i brzo postizanje „glatkog čitanja s razumijevanjem“ (Čudina-Obradović, 2002: 7).

Djeca u predškolskoj dobi spontano usvajaju određena znanja i njihova znatiželja i motiviranost za istraživanje svijeta oko njih nam olakšava „podučavanje“ predčitalačkih vještina. Ponajprije treba poticati govorne vještine. Razvoj govornih vještina započinje u okruženju obitelji, a nakon toga se odvija u predškolskim ustanovama. Roditelji i odgojitelji svakodnevnom komunikacijom s djetetom, prepričavanjem i postavljanjem pitanja potiču govorne vještine djeteta, koje rezultiraju razumijevanjem samog smisla rečenice, spoznajom da rečenica nešto znači i da nam nešto „govori“ (Čudina-Obradović, 2002). „Zajedničkim razgledavanjem i čitanjem slikovnica s roditeljima dijete će steći predčitalačke vještine uočavanja obilježja teksta: uočiti će kako se drži knjiga, kako rečenice teku slijeva nadesno i odozgo nadolje, a što je najvažnije, uočiti će da se rečenice koje izgovaramo ili roditelj mogu zapisati i da se čitanjem ponovno pretvaraju u riječi koje se izgovaraju.“ (Čudina-Obradović, 2002: 8). Stoga je potrebno od najranije dobi djeteta kako u obiteljskom okruženju tako i u predškolskim ustanovama, svakodnevno provoditi aktivnosti čitanja s djetetom. U predškolskim ustanovama se kroz razne aktivnosti potiču predčitalačke vještine. Nakon što je dijete ovladalo prethodnim vještinama započinje faza fonološke svijesti. „Fonološka svijest je sposobnost rastavljanja riječi na glasove i sastavljanje glasova u riječi, povezivanje glasova sa slovima i kao konačnica razumijevanje napisane riječi.“ (Andrešić i sur., 2010: 65)

U predškolskoj dobi dijete bi trebalo usvojiti određene uvjete kako bi u školskoj dobi neometano savladalo čitanje kao vještinu. Autorica Čudina-Obradović (2002: 9) je navela uvjete:

- „1. razumjeti priče koje mu se pričaju, uživati u njima, znati prepričati jednostavnu, kratku priču;
2. razumjeti da pisani tekst sadrži poruku i priču, razumjeti priče koje mu se čitaju, znati prepričati bitne dijelove priče;
3. znati kako se drži knjiga, okreću listovi, kako tekst teče slijeva nadesno i odozgo nadolje, kako pokreti očiju prate tekst skačući na početak sljedećeg retka
4. razumjeti da se tekst sastoji od rečenica, rečenice od riječi, a riječi od glasova;
5. prepoznati pojedinačne glasove riječi i znati rastaviti riječi na glasove i sastaviti glasove u riječi;
6. prepoznati slova abecede, poznavati vezu slova abecede s pripadajućim glasovima i razumjeti kako se provodi zamjena slova glasovima.“

Dijete u predškolskoj dobi treba savladati sve predčitalačke vještine kako bi u školskoj dobi moglo razviti sposobnost čitanja. Čitanje kao aktivnost se ne podučava u predškolskoj dobi nego se stvaraju preduvjeti i čvrsti temelji predčitalačkih vještina, koje su nužne za razvoj čitanja.

2.6 Dijaloško čitanje

Mnogobrojna su istraživanja pokazala da redovitim aktivnostima čitanja poboljšavamo djetetov govorni razvoj i lakše usvajanje i proširenje rječnika (Čudina-Obradović, 1996). Kada govorimo o čitanju bitno je odabrati najpoticajniji oblik čitanja. Kada je roditelj ili odgojitelj samo pasivni čitač nekog teksta djeca brzo izgube interes. Zato je bitno odabrati poticajni oblik čitanja u kojem roditelj/odgojitelj s djetetom imaju suparnički odnos, odnosno čitanje u kojem svi aktivno sudjeluju. Predškolskoj dobi djeteta jedan od najzastupljenijih načina čitanja je upravo dijaloško čitanje. Kako nam i sama riječ govori, u ovom načinu čitanja je upravo dijalog odnosno razgovor temeljni oblik. Dijaloško čitanje oblik je čitanja u

kojem dijete sudjeluje u čitanju i tumačenju pročitano tako što ga osoba koja čita, bilo da je odgojitelj ili roditelj, pitanjima potiče na aktivnost (Aladrović Slovaček, 2021: 34).

S obzirom na dob i jezične kompetencije djece dijaloško čitanje možemo podijeliti na prvu jednostavnu razinu i drugu složenu. Autorica Čudina-Obradović (1996) je opisala jednostavnu razinu dijaloškog čitanja, te navela koji su to oblici komunikacije posebice poticajni za dijete:

1. Postavljanje poticajnih pitanja

Tijekom čitanja potrebno je djeci postavljati pitanja koja ih potiču na govor, širenje rječnika, iznošenje vlastitih saznanja i spoznaja. Poticajna pitanja nisu ona na koja dijete daje odgovor „da“ ili ne“. Poticajna su pitanja ona koja započinju sa „što?“, „kako?“, „kakva?“. Primjer pitanja koje možemo postaviti: „Što vidiš?“, „Kuću.“, „Kako izgleda?“, „Kakva je kuća?“.

2. Obogaćivanje odgovora

Kada nam dijete odgovori na pitanje, njegov odgovor treba obogatiti s novim pitanjem. Na takav način stvaramo dijalog koji je temelj dijaloškog čitanja. Odgovor možemo obogatiti upitima o predmetu ili pojavi koju je dijete imenovalo. Npr. „Što vidiš?“, „Kuću.“, „Koje je boje kuća?“.

3. Ponavljanje odgovora

Kada nam dijete odgovori na pitanje koje smo mu postavili, trebamo ga ponoviti kako bi djetetu dali do znanja da je njegov odgovor točan, što će ga ohrabriti za daljnje davanje odgovora.

4. Pomaganje

Pogrešan odgovor djeteta ne treba naglašavati i stjecati. Dovoljno je reći pravilan odgovor i pružiti svojim primjerom i uzorom mogućnost da dijete dođe do točnog odgovora bez prevelikog osjećaja da je nešto krivo izgovorilo.

5. Pohvala i hrabrenje

Za vrijeme čitanja treba pohvaliti i ohrabriti dijete kod izražavanja. Pohvale su uvijek dobre i motivirajuće djeluju na dijete, osobito kad su usmjerene na samo dijete, njegove osobine, karakteristike.

6. *Vedrina i šala*

Sama aktivnost treba biti vesela i vedra. Dijete se treba osjećati slobodno i otvoreno iznositi odgovore i pitanja. Roditelj ili odgojitelj dijaloško čitanje ne smije koristiti kao sredstvo kojim će odrediti jezično znanje ili sposobnost djeteta. Dijaloško čitanje treba biti igra kroz koju dijete stječe nova znanja i spoznaje bogaćenjem svojeg vokabulara.

Kada roditelj/odgojitelj uoči da je dijete napredovalo u jednostavnoj razini dijaloškog čitanja može primijeniti složenu razinu. U složenijoj razini dijaloškog čitanja ni u kojem slučaju ne smije izostati vedrina i šala. Složena razina dijaloškog čitanja je i dalje igra kroz koju dijete spontano i na zanimljiv način bogati svoj rječnik i spoznaju. Kada primijetimo da je dijete spremno za duže i složenije samostalne iskaze, trebamo tražiti od njega da se izražava dužim i složenijim izrazima. (Čudina-Obradović, 1996)

Nakon što dijete savlada jednostavniju razinu dijaloškog čitanja, potrebno je prijeći na složenu razinu i još više potaknuti dijete da aktivno sudjeluje u procesu čitanja.

2.7 *Dijaloško čitanje priče*

Dijaloško čitanje ne prestaje s djetetovim rastom. Kada dijete postane spremno za slušanje duže priče trebamo ju i ponuditi. Odabir priče prilagođavamo dobi i interesu djece, kako bi ih motivirali i zainteresirali za aktivnost. Autorica Čudina-Obradović (1996) navodi kako prvo možemo razgovarati s djecom o naslovu priče, o tome što očekuju od priče te o nekim ključnim riječima ili tematici iz priče.

Vrlo je važno da razgovor o priči dopušta djeci prikazati odnos između priče i njihovog vlastitog iskustva, misli i osjećaja, čime se postiže veza između procesa čitanja i stvarnog života djeteta (čime ovo prvo dobiva na važnosti u dječjim očima). (Fior Ada i Campoy, 2012)

Nakon razgovora o samoj priči slijedi čitanje, odnosno dijaloško čitanje. Priča se dijeli na manje epizode koje odgojitelj ili roditelj čita djeci. Tijekom čitanja postavlja razna pitanja. Pitanja koja postavljamo su vezana uz neke ključne situacije iz priče ili su usmjerena na neke riječi koje odgojitelj želi istaknuti djeci. Autori Fior Ada i Campoy (2012) navode dvije vrste pitanja koje odgojitelj postavlja za vrijeme dijaloškog čitanja. Prva jednostavnija pitanja su

memorijska. Memorijska pitanja kojima se ispituje razumijevanje teksta i sadržaja, te se ta pitanja postavljaju djeci mlađe dobi. Nadalje navode refleksivna pitanja, odnosno refleksivno deskriptivna pitanja. Refleksivno deskriptivna pitanja ujedno su i prava pitanja otvorenog tipa. Prava su pitanja stoga što odgovor nije poznat prije nego što je dat, a otvorena su zato što dopuštaju mogućnost razlike u odgovorima (Fior Ada i Campoy, 2011/12: 4). Na kraju pročitane priče odgojitelj i djeca zajedno razgovaraju o priči. Kroz postavljanje memorijskih i refleksivnih pitanja čitanje postaje zanimljiva i dinamična aktivnost u kojoj djeca dobivaju sporednu ulogu. Tada čitanje postaje vesela, dinamična aktivnost u kojoj dijete ima sporednu ulogu što stvara pozitivno ozračje u kojem se dijete slobodno i sigurno izražava. Dijaloško čitanje ima veliki utjecaj na razvoj dječjeg govora. Kada govorimo o utjecaju na razvoj govora potrebno je spomenuti sve čimbenike koje na njega mogu utjecati. U sljedećem poglavlju su opisan svi urođeni, odnosno unutarnji i vanjski čimbenici koji utječu na razvoj dječjeg govora.

3. Razvoj rječnika djece vrtićke i predškolske dobi

Jezična ili lingvistička faza nastupa u većine djece oko prve godine života. Tada započinje usvajanje prvih jezičnih elemenata intonacije i ritma materinskog jezika, s čime se javlja i pojava prvih riječi (Aladrović Slovaček, 2019: 50).

No, jezični razvoj započinje još prije pojave prve smislene riječi. Dijete svojim prvim krikom započinje koristiti svoj glas za komunikaciju s okolinom. Autori Apel i Masterson (2004) navode kako postoji niz čimbenika koji su važni i utječu na djetetov govorno jezični razvoj, ali su međusobno neovisni jedan o drugome.

3.1. Unutarnji čimbenici proširenja rječnika

1. Zdravlje

Ponajprije razvoj govora, a zatim i rječnika djeteta uvelike ovisi o zdravstvenom stanju pojedinca. Za razvoj govora i usvajanje riječi je odgovorno nekoliko sustava u našem organizmu. Autorica Posokhova (1999) navodi kako su poteškoće u govornom razvoju moguće ukoliko postoje različite manje ili veće nepravilnosti u građi govornih i slušnih organa te njihovoj pokretljivosti. Što nam govori da je za razvoj govora potrebna pravilna građa i mogućnost pokretljivosti organa odgovornih za govor i slušanje. Također je bitan pravilan razvoj živčanog sustava, te uredan kognitivni razvoj.

2. Spol

Kada se spomene spolna razlika, odmah se pomisli na to da djevojčice ranije progovore te da su vještije u govoru. Autori Likierman i Muter (2007) navode kako su djevojčice obično malo naprednije u početnom razvoju vokabulara od dječaka. No nakon 2. godine, dječaci počinju sustizati djevojčice. Razlog tome je što se lijeva hemisfera mozga, koja je odgovorna za razvoj govora, razvija prije u djevojčica nego u dječaka. Treba napomenuti kako su te razlike minimalne i kako su provedena mnogobrojna istraživanja, te je manji broj njih pokazao da su djevojčice naprednije. Autori Fekonja-Peklaj i Marjanović-Umek (2017) upravo ističu kako je važno pružanje jednake potpore i mogućnosti i djevojčicama i dječacima

u razvijanju jezičnih sposobnosti, bilo to u okruženju doma ili odgojno obrazovnim ustanovama.

3. Temperament

Autori Likierman i Muter (2007) navode kako razlike u temperamentu djeteta mogu utjecati na razvoj govora. Temperament je karakteristika djeteta s kojom se rađa. Kada određujemo temperament mnogi stručnjaci navode dva tipa, a to su laki i teški temperament. Stoga autori Likierman i Muter (2007) navode kako će ona djeca s lakim temperamentom, možda biti stidljivija i suzdržanija te više toga razumjeti nego što će govoriti. Iako je razvoj govora individualan i za svakog pojedinca jedinstven temperament može utjecati na njega.

3.2. Vanjski čimbenici proširenja rječnika

1. Dojenje

Autorica Posokhova (1999) navodi kako je prirodno dojenje uvelike važno za razvoj govora. Aktivno sisanje jedan je od najvažnijih uvjeta ispravnog formiranja kostiju i mišića lica i govornih organa djeteta. Dojenje je najprirodniji oblik hranjenja djeteta, ali naravno da se treba uzeti u obzir i zdravlje majke. Također se tijekom dojenja razvija posebna veza između majke i djeteta. Ta veza se u literaturama naziva privrženost. Dijete tijekom dojenja razvija sigurnu privrženost s majkom. Takav odnos rezultira stvaranjem oslonca za sve daljnje odnose te slobodu i sigurnost u istraživanju i otkrivanju svijeta koji ih okružuje.

Nakon dojenačke dobi dijete započinje s krutom ishranom, koja je uvelike bitna kod jačanja usnih mišića, a samim time i govornih organa. Autorica Posokhova (1999) navodi kako je nakon pojave prvih zubi (u petom ili šestom mjesecu) dijete spremno za kruću hranu, koja stvara veće opterećenje na mišiće i tako stimulira razvoj govornih organa.

2. Socioekonomski status

Autorica Čudina-Obradović (1998) definira socioekonomski status kao položaj, odnosno mjesto na kojem se nalazi pojedinac ili njegova obitelj, na društvenoj ljestvici. Mnogi autori na razne načine definiraju socioekonomski status i proučavaju na koji način utječu na cjelokupni razvoj djeteta. Kroz istraživanja se pokazalo da djeca koja odrastaju uz roditelje

višeg socioekonomskog statusa imaju prilike za brži i uspješniji govorni razvoj. Zbog većih prilika za razne aktivnosti i poticaje, te zbog većeg stupnja obrazovanja roditelja dijete je izloženo širem i bogatijem vokabularu, te roditelji imaju više resursa kojeg mogu usmjeriti u dječji govorni razvoj.

3. Dvojezičnost (Bilingvizam)

U današnjem dobu dvojezičnost je sveprisutna, te sve više djece odrasta u obiteljima u kojima roditelji imaju različite materinske jezike. Autorica Posokhova (1999) navodi kako nepravilno podučavanje djeteta dvama ili više jezika može negativno utjecati na njegov govorni razvoj. Autori Likierman i Mutter (2007) navode dva načina usvajanja više jezika kod djeteta, koji neće negativno utjecati na govorni razvoj. Prvi način je da se oba jezika uče od rođenja (majka koristi jedan, a otac drugi jezik), dok je drugi način da se prvo usvoji materinski jezik do djetetove 3. godine života, a potom se uključi i drugi jezik.

4. Utjecaj medija

Moderna svakodnevnica više je nezamisliva bez medija. Samim time su i djeca od samog rođenja izložena istima. J. Šego (2009) navodi kako odabirom kvalitetnih televizijskih programa možemo potaknuti dječju radoznalost podučiti ih i otkriti im novi svijet ideja, te potaknuti ih na pozorno slušanje i bogaćenje rječnika. Iznimno je važno odabrati kvalitetan medij u kojem dijete može čuti pravilan govorni uzor. Tako su primjerice, stručnjaci za dječji jezični razvoj, proučavajući jezik u serijama Muppet Show, Ulica Sezama i Teletubbiesi, uočili da se u njima upotrebljava govor primjeren djetetu. (Aladrović Slovaček, 2019: 97). Iako pravilno odabrani mediji imaju pozitivan učinak na razvoj djeteta, vrlo bitno je ograničiti vrijeme provedeno ispred ekrana. Dugotrajnim i preranim izlaganjem medijima djeca ne provode vrijeme s vršnjacima i roditeljima, što negativno utječe na cjelokupni razvoj djeteta.

5. Odgojitelj i roditelji

Roditelji, odnosno obitelj u kojoj dijete odrasta je prvo i temeljno mjesto gdje se potiče i razvija djetetov govor. Dijete osluškuje govor iz okoline, te samim time roditelji postaju modeli koje djeca govorno oponašaju. Stoga je roditeljsko okruženje vrlo bitno u početku govorno jezičnog razvoja. „Pričanje priča djetetu je roditelju najjednostavniji način poticanja jezično govornog razvoja. Zajedničkim čitanjem slikovnica dijete uočava da slikovnica (kasnije knjiga) sadrži pisani tekst koji se pretvara u priču. Na taj način, već od najranije dobi aktivnost čitanja i prepričavanja obogaćuje djetetov rječnik.“ (Andrešić, 2010: 69)

Uz roditelje, odgojitelji imaju ključnu ulogu u govorno jezičnom razvoju djeteta. Odgojitelj ponajprije svojim toplim, mirnim, primjerenim i jasnim govorom pruža djetetu primjer i uzor u govoru i komunikaciji. Autorica Velički (2009) navodi da odgojitelj omogućuje djetetu okruženje u kojem će se razvijati u svim razvojnim aspektima, pa tako i u govorno – jezičnom razvoju. Odgojitelj pruža djetetu govorno poticajno okruženje, prilike da se slobodno i neometano izražava samostalno i grupno. Odgojitelji kroz razne aktivnosti bilo to svakodnevni govor ili jezične igre, razvijaju sva područja govornog razvoja. Odgojitelj ima ulogu i u stvaranju poticajnog okruženja. Potrebno je djetetu pružiti priliku da kroz razne didaktičke materijale doživi razvoj govora i obogati svoj rječnik. Igre dramatizacije te razne jezične igre, kao i poticanje simboličke igre kod djece izazivaju spontano i zabavno usvajanje novih riječi. Na razvoj govora utječu razni čimbenici. Čimbenike koji utječu na razvoj govora dijelimo na unutarne (na koje nemamo veliki utjecaj) i vanjske. Vanjski čimbenici su oni na koje okolina iz djetetovog okruženja uvelike može utjecati. Jedan od vanjskih čimbenika koji uvelike utječe na razvoj govora djeteta je dijaloško čitanje. Upravo je zato dijaloško čitanje glavna i temeljna aktivnost u provedenom istraživanju.

4. Istraživanje

4.1. Opis uzorka

Ispitivanje je provedeno u Dječjem vrtiću „Koko“. U istraživanju su sudjelovale tri skupine djece. U prvoj skupini se nalazilo 17 ispitanika, od kojih je bilo osam djevojčica i 9 dječaka u dobi od 5 do 6 godina. Zatim, istraživanje je provedeno u drugoj skupini, u kojoj je bilo deset ispitanika, od kojih je bilo pet djevojčica i pet dječaka u dobi od 4 do 5 godina. Ispitivanje je provedeno i u najmlađoj skupini u kojoj je bilo sedam ispitanika, od kojih su bile tri djevojčice i četiri dječaka u dobi od 3 do 4 godine. Na samom početku istraživanja je proveden rječnički test. Nakon rječničkog testa ispitanici su sudjelovali u aktivnosti dijaloškog čitanja dva puta tjedno. Nakon tri tjedna je ponovljen finalni rječnički test radi uvida u rezultate testiranja.

Vremenski tijek provedenog istraživanja je bio od 4. travnja do 22. travnja 2022. godine.

4.2. Ciljevi i hipoteze

Cilj istraživanja je bio ispitati na koji način dijaloško čitanje obogaćuje rječnik djece vrtićke dobi.

Temeljni ciljevi:

1. Ispitati rječničku raznolikost djece vrtićke dobi.
2. Ispitati povezanost dijaloškog čitanja i bogaćenja rječnika djece vrtićke dobi.
3. Ispitati utječe li spol i dob raznolikost rječnika i usvajanje novih riječi.

Hipoteze su postavljene u skladu s ciljevima istraživanja, a one su:

1. Pretpostavlja se da će raznolikost rječnika djece vrtićke dobi biti raznolika.
2. Pretpostavlja se da će dijaloško čitanje priča („Prehlada“, „Sretna kućica“ i „Medo i sova“) utjecati na bogaćenje rječnika djece vrtićke dobi.

3. Pretpostavlja se da će djevojčice i djeca mlađe životne dobi biti uspješnija u bogaćenju svog rječnika.

4.3. Instrument istraživanja

Istraživanje je provedeno u Dječjem vrtiću „Koko“. Prije samog početka istraživanja zatražena je suglasnost roditelja kako bi njihova djeca mogla sudjelovati u istraživanju. U istraživanju su sudjelovala djeca iz tri dobne skupine. U prvoj dobnoj skupini su bila djeca u starosti od 5 do 6 godina, od kojih je bilo osam djevojčica i devet dječaka. U drugoj dobnoj skupini su bila djeca u starosti od 3 do 4 godine, od kojih je bilo pet djevojčica i pet dječaka. Te se istraživanje provelo u zadnjoj dobnoj skupini u kojoj su bila djeca u dobi od 2 do 3 godine od kojih je bilo tri djevojčice i četiri dječaka.

Glavna aktivnost u istraživanju je bilo dijaloško čitanje priče. Prije samog čitanja priče i provedbe istraživanja je proveden inicijalni rječnički test te se po završetku istraživanja provodio finalni, odnosno zaključni rječnički test. U prvoj skupini u kojoj su djeca u dobi od 5 do 6 godina je provedeno dijaloško čitanje priče „Sretna kućica“. Iz priče su izdvojene riječi: imenice („tvornica“, „sajam“, „sklonište“, „knjižničar“), pridjevi/prilozi/prijedlozi („raskošan“, „skroman“, „znatiželjan“, „radoznao“, „osamljen“) i riječi koje predstavljaju unutarnja stanja („radovati se“, „maštati“, „zabrinuti se“, „tužna“, „znatiželjna“, „sretna“, „radoznalo“, „osamljena“, „iznenađena“, „sama“, „brinuti se“). Inicijalnim rječničkim testom sam prije početka dijaloškog čitanja provjerila poznaju li, odnosno ne poznaju li djeca istaknute riječi. Inicijalno ispitivanje sam provela u razgovoru s djecom. Sjedili smo u krugu na podu i kroz razgovor sam im postavljala pitanja: „Znate li što je to sajam?“, „Jeste li ikada bili na nekom sajmu?“. Ako je dijete znalo odgovoriti na pitanje, označila sam slovom P (poznata riječ), a ako nije označila sam slovom N (nepoznata riječ). Nakon inicijalnog rječničkog testa sam započela s dijaloškim čitanjem priče „Sretna kuća“.

Primjer dijaloškog čitanja jednog dijela priče:

Situacija

„Bila nekad davno jedna tvornica u kojoj su se proizvodile kuće. Vrijedni radnici sastavljali su kućice od drvenih dijelova. Kuće su bile različite: velike, malene, visoke, skromne, raskošne... Najmanja među njima bila je uvijek vesela. Kućica je gledala ljude koji su dolazili

kupovati kuće. Radovala se što će i ona jednoga dana imati svoju obitelj. Maštala je o ljudima koji će stanovati u njoj: mami, tati, djevojčici i dječaku. I o jednoj šarenoj maci. Vrijeme je prolazilo...kućica je čekala i čekala. Ali nitko je nije kupio. Kućica se već zabrinula.“

Pitanja koja sam postavljala za vrijeme čitanja:

„Bila je davno jedna tvornica. Znaš li ti koju tvornicu u svojoj blizini? Što tvornice proizvode? Što je proizvodila ova tvornica? Proizvodila je kućice. Kakve su te kućice bile? Jesi li ikada bio u jako velikoj kući? Kako je izgledala? Koliko je soba imala? Jesi li ikada posjetio kakav dvorac? Neke su kućice bile skromne. Kakve su to skromne kućice? Neke su bile raskošne. Što imaju raskošne kućice? O čemu je maštala ova kućica? Ipak, vrijeme je prolazilo i ništa se nije događalo. Kako se kućica osjećala?“ Nakon provedenog istraživanja kroz glavnu aktivnost dijaloškog čitanja slikovnice provela sam finalni odnosno završni rječnički test. Test sam provela kroz razgovor s djecom i postavljanjem pitanja, a rezultate sam prikupila na isti način kao i kod inicijalnog rječničkog testa.

Također sam provela istraživanje u skupini gdje su bila djeca u dobi od 4 do 5 godina. U ovoj se skupini nalazilo desetero djece od kojih je bilo 5 djevojčica i 5 dječaka. Kao i u prethodnoj skupini sam kroz razgovor i postavljanjem pitanja napravila inicijalni rječnički test te sam na isti način bilježila rezultate. Uz poznavanje odnosno nepoznavanje istaknute riječi sam bilježila dob i spol djeteta. Nakon testa sam provela dijaloško čitanje priče „Prehlada“. Riječi koje sam istaknula u ovoj priči su: imenice („toplice“, „drhtavica“, „prehlada“), glagoli („biti alergičan“, „zacvokotaše“, „oglušiti se“, „preboljeti“) i pridjevi/prilozi/prijedlozi („živo“, „hitro“, „prkosne“, „zlopamtilo“).

Primjer dijaloškog čitanja jednog dijela priče:

Situacija

„Kad je djevojčica Mirna toga nedjeljnog jutra otvorila oči, u kući je bilo neobično živo. Kako i ne bi? Obitelj ide na izlet u toplice. Mama je pripremala sendviče, brat se rastrčao po kući u potrazi za kupaćim gaćicama, a tata za sušilom i kapom za kosu...“

Pitanja koja sam postavljala za vrijeme dijaloškog čitanja:

„Nedjeljnog jutra Mirna je otvorila oči i u kući je bilo živo. Je li i kod vas u kući ponekad živo? Kako to izgleda kada je živo? Išli su na izlet u toplice. Što su to toplice? Ideš li i ti sa svojom obitelji u toplice? Cijela obitelj je spremala stvari za toplice.“

Nakon provedene glavne aktivnosti istraživanja sam provela završni rječnički test. Test sam provela kao i prethodne, a u razgovoru s djecom sam bilježila rezultate.

Posljednja skupina u kojoj sam provela istraživanje je najmlađa skupina. U skupini su djeca od 3 do 4 godine. U istraživanju je sudjelovalo sedmero djece od kojih su 3 djevojčice i 4 dječaka. Kao i u prethodnim skupinama sam provela inicijalni rječnički test. Kroz razgovor sam provjeravala i bilježila dječje odgovore i ostale podatke (dob i spol). Nakon inicijalnog rječničkog testa sam provela glavnu aktivnost dijaloškog čitanja priče „Medo i sova“. Riječi iz priče koje sam izdvojila kao ključne su: imenice („koraci“, „košnica“), glagoli („žuriti“, „pobijediti“, „izgrizle“), pridjevi/prilozi/prijedlozi („sunčan“, „snažne“, „opasne“, „zajedno“) te riječ koja predstavlja unutarnje stanje („ljuto“).

Primjer jednog dijela priče u obliku dijaloškog čitanja:

Situacija

„Lijep je i sunčan dan u velikoj šumi. Sova spava u svojem drvetu. Uskoro je probude brzi koraci mede koji žuri kroz šumu i šuška, pa proviri iz svog drveta i upita ga: „Kamo žuriš medo?“, odgovori joj medo: „Čuo sam da je na velikom drvetu košnica, pa žurim po med.“

Pitanja koja sam postavljala za vrijeme dijaloškog čitanja:

„Lijep je i sunčan dan u velikoj šumi. Kakav je to sunčan dan? Što je na nebu kada je sunčano?. U drvetu je spavala sova. Čula je nečije korake kako lome grane? Što su to koraci ? Što je sova napravila kada je čula šuškanje? Provirila je iz svog drveta i upitala medu kamo žuri? Kako se žuri? Kako hodamo kada žurimo? Medo joj odgovori da žuri do košnice po med. Što je to košnica i tko živi u njoj? U košnici je i med. Voliš li ti jesti med ? Tko pravi med?“

4.4. Rezultati

U ovom dijelu rada će biti predstavljeni rezultati istraživanja, odnosno utjecaj dijaloškog čitanja na djecu predškolske dobi. Dobiveni su rezultati za sve tri dobne skupine u kojoj je provedeno istraživanje.

Prvi su prikazani rezultati iz dobne skupine od 5 do 6 godina u kojoj se provelo dijaloško čitanje priče „Sretna kuća“. U istraživanju je sudjelovalo sedamnaestero djece. Prvi cilj istraživanja je bio ispitati rječničku raznolikost djece vrtičke dobi. Prema dobivenim rezultatima je vidljivo da je većina riječi djeci poznato, ali isto tako da postoje one riječi koje nisu dio njihovog rječnika. S tim rezultatima sam potvrdila prvu hipotezu koja pretpostavlja da će raznolikost rječnika djece vrtičke dobi biti raznolika.

„Sretna kuća“

Tablica 1. Rezultati inicijalnog rječničkog testa

Riječ	Nepoznata riječ	Poznata riječ
tvornica	11	6
sajam	10	7
sklonište	12	5
knjižničar	11	6
raskošan	17	0
skroman	17	0
znatiželjan	9	8
radoznao	11	6
osamljen	11	6
radovati se	2	15
maštati	11	6
zabrinut	7	10
tužan	0	17

Riječ	Nepoznata riječ	Poznata riječ
iznenađen	5	12
sama	0	17
brinuti se	6	11

Drugi cilj istraživanja je bio ispitati povezanost dijaloškog čitanja i bogaćenja rječnika djece vrtićke dobi. Prema dobivenim rezultatima je vidljivo da je druga hipoteza koja iznosi da dijaloško čitanje ima utjecaj na bogaćenje rječnika potvrđena. Iz dobivenih rezultata je vidljivo da su određene riječi usvojene bolje kod cijele skupine, dok je nekolicina njih usvojena u potpunosti.

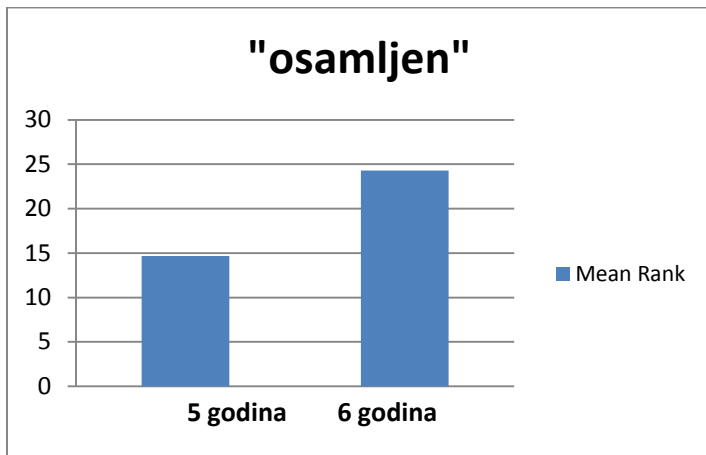
Tablica 2. Rezultati finalnog rječničkog testa

Riječ	Nepoznata riječ	Poznata riječ
tvornica	0	17
sajam	0	17
sklonište	0	17
knjižničar	1	16
raskošan	5	12
skroman	4	13
znatiželjan	2	15
radoznao	3	14
osamljen	6	11
radovati se	0	17
maštati	6	11
zabrinut	3	14
tužan	0	17
iznenađen	2	15
sama	0	17
brinuti se	1	16

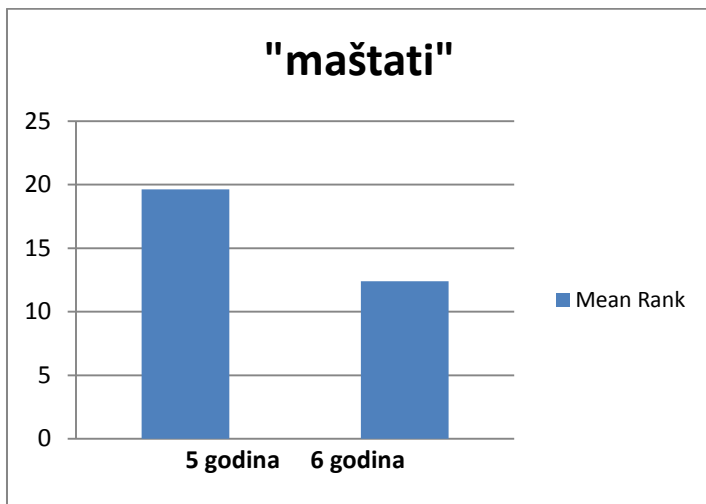
Treći cilj istraživanja je bio ispitati utječu li dob i spol na raznolikost rječnika i usvajanje novih riječi. Prema dobivenim rezultatima nismo uvidjeli značajnu razliku u spolu djece. Te se time hipoteza pretpostavke da će djevojčice biti uspješnije nije potvrdila. Utjecaj dobi na raznolikost rječnika i usvajanje novih riječi je uočen u samo dvije riječi: „osamljen“ i

„maštati“. Rezultati riječi „osamljen“, nam govore da su starija djeca odnosno šestogodišnjaci bili uspješniji u usvajanju nove riječi. Dok su rezultati riječi „maštati“, suprotni. Kod nje su djeca mlađe dobi bila uspješnija. Dobivenim rezultatima nismo potvrdili hipotezu da će mlađa djeca uspješnije usvajati nove riječi.

Grafikon 1. Rezultati uspješnosti usvajanja riječi „osamljen“, prema dobi ispitanika

Grafikon 2. Rezultati uspješnosti usvajanja riječi „maštati“, prema dobi ispitanika

„Prehlada“

Nadalje su prikazani rezultati istraživanja koje provedeno u skupini od deset ispitanika u dobi od 4 do 5 godina. Tablica prikazuje rezultate rječničkog testa prije provođenja dijaloškog čitanja priče „Prehlada“. Dobivenim rezultatima je prva hipoteza potvrđena. Većina riječi je cijeloj skupini istraživanja bila nepoznata. Izuzev riječ „prehlada“ koja je bila poznata cijeloj skupini prije provođenja dijaloškog čitanja.

Tablica 3. Rezultati inicijalnog rječničkog testa

Riječ	Nepoznata riječ	Poznata riječ
toplice	10	0
drhtavica	10	0
prehlada	0	10
biti alergičan	6	4
zacvokotaše	10	0
oglušiti se	10	0
preboljeti	7	3
živo	7	3
hitro	10	0
prkosne	10	0
zlopamtilo	10	0

Drugi cilj istraživanja je bio ispitati povezanost dijaloškog čitanja i bogaćenja rječnika djece vrtićke dobi. Dobiveni rezultati u ovoj skupini su također potvrdili da će dijaloško čitanje utjecati na bogaćenje rječnika djece vrtićke dobi. Sudionici istraživanja su većinu riječi usvojili nakon provedene glavne aktivnosti.

Tablica 4. Rezultati završnog rječničkog testa

Riječ	Nepoznata riječ	Poznata riječ
toplice	1	9
drhtavica	3	7
prehlada	0	10
biti alergičan	1	9
zacvokotaše	3	7
oglušiti se	3	7
preboljeti	0	10
živo	3	7
hitro	1	9
„prkosne	4	6
zlopamtilo	2	8

Treći cilj istraživanja je bio ispitati utječu li dob i spol na raznolikost rječnika i usvajanje novih riječi. Prema dobivenim rezultatima nismo potvrdili treću hipotezu koja izriče da će djevojčice biti uspješnije u usvajanju novih riječi isto kao i mlađa djeca. Rezultati nam pokazuju da su djevojčice i dječaci podjednako uspješni u usvajanju novih riječi kroz aktivnost dijaloškog čitanja. Isto tako nema velikih odstupanja u rezultatima koji su vezani za dob djeca. Starija djeca podjednako usvajaju nove riječi kroz dijaloško čitanje kao i mlađa djeca.

„Medo i Sova“

Istraživanje je također provedeno i u zadnjoj najmlađoj dobnoj skupini. U ovoj skupini je sudjelovalo sedmero ispitanika. Dob ispitanika je od 3 do 4 godine. Prikazani su rezultati inicijalnog rječničkog testa prije dijaloškog čitanja priče „Medo i Sova“. Dobiveni rezultati nam govore da su djeci određene riječi bile poznate dok je ostale određene znalo par ispitanika. Riječ „ljuto“ je bila poznata cijeloj skupini ispitanika. Ovim rezultatima je potvrđena prva hipoteza, da će raznolikost rječnika djece vrtićke dobi biti raznolika.

Tablica 5. Rezultati inicijalnog rječničkog testa

Riječ	Nepoznata riječ	Poznata riječ
koraci	6	1
košnica	6	1
žuriti	2	5
pobijediti	1	6
izgrizle	3	4
sunčan	3	4
opasne	2	5
zajedno	4	3
ljuto	0	7

Iz dobivenih rezultata nakon provedenog istraživanja nam je vidljivo da je većina riječi usvojena od cijele skupine ili skoro cijele skupine. Ovim rezultatima smo potvrdili drugi cilj, odnosno hipotezu koja govori da dijaloško čitanje utječe na usvajanje novih riječi i bogaćenje rječnika djece vrtićke dobi.

Tablica 6. Rezultati završnog rječničkog testa

Riječ	Nepoznata riječ	Poznata riječ
koraci	1	6
košnica	0	7
žuriti	1	6
pobijediti	0	7
izgrizle	1	6
sunčan	0	7
opasne	1	6

Riječ	Nepoznata riječ	Poznata riječ
zajedno	0	7
ljuto	0	7

Prema dobivenim rezultatima ni u ovoj skupini nije potvrđena treća hipoteza. Djevojčice i dječaci su podjednako usvajali nove riječi. Treća hipoteza nam govori da će mlađa djeca uspješnije usvajati nove riječi što također nije potvrđeno kao ni u ostalim skupinama.

4.5. Zaključak i smjernice

Provedeno istraživanje potvrđuje da je dijaloško čitanje vrlo poticajan i važan način čitanja djeci vrtićke dobi. Kroz aktivnost dijaloškog čitanja djeca su usvojila gotovo sve riječi koje su istaknute. Treći cilj istraživanja je bio ispitati utječu li dob i spol na raznolikost rječnika i usvajanje novih riječi. Statistički gledano dječaci i djevojčice su podjednako uspješno usvajali riječi kroz aktivnost, dok su mlađa i starija djeca također bila jednako uspješna. Rezultati istraživanja vezani uz dob i spol nam govore kako je dijaloško čitanje poticajno i za sve uzraste vrtićke dobi bez obzira na spol. Provedenim istraživanjem sam poticala cjelokupni razvoj djeteta ne samo jezični. Djeca su bila aktivni sudionici procesa te su na taj način razvijali samopouzdanje i dobili osjećaj pripadnosti i važnosti u procesu. Kroz dijaloško čitanje se razvijao i spoznajni razvoj te kreativnost i mišljenje. Stoga zaključujemo kako je dijaloško čitanje jedan od najkvalitetniji načina čitanja djeci vrtićke dobi te bi takve aktivnosti trebalo provoditi svakodnevno.

Kao smjernicu za daljnja istraživanja i poučavanje predlažem da se slično istraživanje provede u mješovitoj grupi. Mnogi su stručnjaci utjecaj odrastanja u mješovitim grupama prikazali kako poticajnije okruženje u kojem mlađa djeca dobivaju mogućnost oponašati stariju i tako napredovati u svim razvojnim aspektima. Stoga smatram da bi rezultati istog istraživanja u mješovitoj grupi bili zanimljivi i korisni za daljnja istraživanja vezana uz dijaloško čitanje u predškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama.

4.6. Literatura

1. Aladrović Slovaček, K. (2019). Od usvajanja do učenja hrvatskoga jezika, Zagreb: Alfa
2. Tambić, M. (2010). Kako dijete govori?, Zagreb: Planet Zoe
3. Miljak A. (1987). Uloga komunikacije u razvoju govora djece predškolske dobi, Zagreb: Školske novine
4. Pavličević-Franić, D. (2005). Komunikacijom do gramatike, Zagreb: Alfa d.d.
5. Posokhova I. (1999). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece
6. Stokes Szanton, E. (2000). Kurikulum za jaslice; razvojno-primjereni program za djecu od 0. do 3. godine
7. Čudina Obradović, M. (2002). Čitanje prije škole; priručnik za roditelje i odgojitelje, Zagreb: Školska knjiga
8. Andrešić, A., Benec Štuka, N., Gugo Crevar, N., Ivanković, I., Mance, V., Mesec, I., Tambić, M. (2010). Kako dijete govori?; Razvoj govora i jezika, najčešći poremećaji jezično govorne komunikacije djece predškolske dobi, Zagreb: Planet Zoe
9. Čudina-Obradović, M. (2000). Kada kraljevna piše kraljeviću; Psihološki temelj učenja čitanja i pisanja, Zagreb: Biblioteka „Korak po korak“
10. Horvat, J. (1939). Kultura Hrvata kroz tisuću godina, Zagreb: Ante Velzek
11. Čudina-Obradović, M. (1996). Igrom do čitanja; Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine života, Zagreb: Školska knjiga
12. Fior Ada, A., Campoy, F. I., (zima 2011/2012). Dijete, vrtić, obitelj (broj 66); Kreativni način čitanja i doživljaja slikovnice
13. Aladrović Slovaček (2021), Dijaloško čitanje kao poticaj razvoja leksičke kompetencije u djece predškolske dobi, iz: Čitatelj i čitanje u digitalno doba.
14. Posokhova I. (1999). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece.
15. Likierman H., Mutter V. (2007). Pripremite dijete za školu; Kako osigurati da dijete uspješno započne školovanje
16. Šego J. (2009). Utjecaj okoline na govorno komunikacijsku kompetenciju djece; Jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju; Govor, XXVI (2009), 2, 119.-149. str.
17. Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljavanja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. Metodika 18 Vol. 10, br. 1, 2009, str. 80.-91.

18. Brajša, P. (2000). Umijeće razgovora, Pula:C.A.S.H.

Prilog suglasnosti roditelja

SUGLASNOST O SUDJELOVANJU

Suglasan/suglasna sam da moje dijete

bude uključeno u istraživanje „ O dijaloškom čitanju djeci vrtičke i predškolske dobi“.

Istraživanje će provesti studentica treće godine Učiteljskog fakulteta („Rani i predškolski odgoj i obrazovanje“) Daria Nujić.

Istraživanje će se provesti u vidu aktivnosti zajedničkog čitanja priča. Djeca će kroz aktivnosti razvijati slušnu pažnju i percepciju, koncentraciju, usvajati će nove riječi i aktivno sudjelovati u aktivnostima. Prije i nakon provedenog dijaloškog čitanja, bit će proveden rječnički test tijekom kojeg će se dokumentirati odgovori djece.

Istraživanje i sve aktivnost vezane uz njega se provode u znanju i odobrene su od strane odgajateljica Marijane Turković i Tereze Vuković.

Djeca u istraživanju sudjeluju isključivo dobrovoljno i svi prikupljeni podatci su povjerljivi i koristit će se za izradu završnog rada.

Potpis roditelja/skrbnika djeteta uključenog u istraživanje:

(ime i prezime)

(potpis)

U Zagrebu, _____

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat mojeg rada, te da se u njegovoj izradi nisam koristila drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni.

_____ (vlastoručni potpis studenta)